

MONUMENTEN, BEELDEN & GEDENKPLATEN IN OOSTENDE (deel 2 en slot)

door Norbert HOSTYN

CXXIV - GRAFMONUMENT CLEMENT LEYHAUSEN

Begraafplaats Paster Pype, Nieuwpoortsesteenweg

Grafmonument van de stichter van de S.E.O. (1871-1934). Symbolische beeldengroep bestaande uit drie figuren : een man die de spoorwegen symboliseert, een zeeman en een vrouw, en buste van de overledene.

Opschrift :

Aan/Clement/Leyhausen/stichter/beheerder/van/S.E.O./De/erkentelijke/samenwerkers

Ontwerp en uitvoering door beeldhouwer Dolf Ledel¹ (1935). Ledel ontwierp in het interbellum ook een gedenkplakiet voor de gevel van het Ensorhuis en een gedenkpenning James Ensor.

Gipsen maquette van het grafmonument Leyhausen in de verz. van "De Plate", afkomstig uit de liquidatie van de S.E.O.

Iconografie :

-Beeldbank Oostende : M000524; FT/B2399 (maquette)

CXXV - MEMORIAAL PAUL CARBON UIT HUISHOUDSCHOOL ST. GERMANA

Kon. Oostendse Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate

Het memoriaal was verwerkt in een muur in de hall van de huishoudschool Sint-Germana in de Cirkelstraat. Op de plaats van die school, die toen ze gesloopt werd in 1995, al geruime tijd leegstond want in 1983 gefusioneerd met de Sint-Jozefschool, werden serviceflats gebouwd. Het memoriaal werd door de Congregatie van de Dochters van Liefde geschonken aan de OHGK "De Plate"

IN MEMORIAM PAUL CARBON

1860-1939

HUISHOUDSCHOOL ST. GERMANA AAN HAAR WELDOENER

HIJ LIET DE SCHOOL BOUWEN

GODE TEN ERE

D'OOSTENDSE JEUGD TEN BATE

Het portretmedaillon in bas-reliëf is van de hand van Gust Michiels.

Paul-Joseph-Marie Carbon

Geboren te Oostende in 1860

Overleden op 13 maart 1939

Gehuwd met Marie Hamman

Zijn ouders, het echtpaar Carbon-Goddyn, waren vóór hem reeds weldoeners van de Oostendse vestiging van de congregatie van de Dochters van Liefde en dit vanaf hun komst in Oostende in

¹ L. VANDAMME, Dolf Ledel. Filantroop & vrijmetselaar, s.l., s.d.; Het grafmonument Leyhausen is afgebeeld op p. 9.

1895. Een opschrift verwerkt in de ruiten van de binnendeuren van het klooster, Langestraat 83, herinnert daaraan.

Iconografie :

Geen afbeelding van het monument op oorspronkelijke plaats gekend;

Beelden van het schoolgebouw : Beeldbank Oostende FT/B1230 (hoogste gebouw en dat links ernaast), FT/B0333, FT/B1317 en FT/B0332(gebouw rechts van de Kapucijnenkerk); interieur van de school : FT/B1290; klasfoto : M000357

CXXVI - BORSTBEELD VAN KAREL JONCKHEERE

Bibliotheek Kris Lambert.

Deze bronzen buste ter ere van de Oostendse auteur Karel Jonckheere kwam er op initiatief van het Willemsfonds Oostende. Ze werd op 19 oktober 1996 plechtig overhandigd aan het stadsbestuur. De afspraak was die later te plaatsen in de leeszaal van de nieuw te bouwen bibliotheek.

Auteur is de Oostendse beeldhouwster Josyane Van Houtte (°1946).

Tijdens de planning van de nieuwe bibliotheek en de leeszaal in het bijzonder werd met de integratie van deze buste geen rekening gehouden zodat die later, op een sokkel, werd bijgeplaatst in de zgn. “stille” leeszaal. Dit was in februari 2002. De bibliotheek zelf opende in september 2000.

Had men van meetaf aan rekening gehouden met de buste in het bibliotheekconcept, dan had de integratie ervan in de ruimte van de leeszaal op een meer originele manier kunnen gebeuren en had men eventueel identieke oplossingen kunnen voorzien voor toekomstig te plaatsen bustes van andere schrijvende stadsgenoten. Wat zou kunnen uitgroeid zijn tot een interessant “literair geheugen” van de stad. We herinneren ons dat in de oude stadsbibliotheek (Wapenplein) de buste van Karel Van de Woestijne door Cantré hoog op een boekenkast in de leeszaal prijkte (vaag te zien op : Beeldbank Oostende M004679).

Aan de voorgevel van Jonckheeres geboortehuis in de Sint-Paulusstraat hangt een gedenkplaket. Foto's van de onthulling van dat gedenkplaket op de Beeldbank Oostende.

CXXVII - BORSTBEELD PRINS KAREL

Domein Raversijde

Buste gerealiseerd door de van origine Luikse beeldhouwer Arthur Dupagne (1895-1961). Hij verbleef lange tijd in Belgisch-Congo, werd beeldhouwleraar van Koningin Elisabeth en werd zo een beeldhouwer van het establishment.

Ingehuldigd op het binnenplein van het Domein Raversijde op dinsdag 7 juli 1992 door Prins Albert.

De figuur van Prins Karel is onlosmakelijk met het Koninklijk Domein Raversijde verbonden : hij woonde hier doorlopend van 1950 tot aan zijn overlijden in 1983.

Van 1988 af wordt het domein beheerd door de Provincie, ingericht als museumsite en vanaf 1 juli 1992 opengesteld voor het publiek.

CXXVIII - BORSTBEELD LUCY LOES

Visserskaai ter hoogte van de Vistrap

De intentie om de populaire Oostendse volkszangeres Lucy Loes (pseudoniem van Lucienne Vanbesien) met een standbeeld te vereeuwigen kwam er tijdens de Paulusfeesten 2004. Eerst werd beeldhouwer Peter Dergeloo aangezocht om de sculptuur te maken die prompt aan het werk toog. Die opdracht werd na korte tijd –en voortgaande op wat in de pers verscheen- blijkbaar plots geannuleerd en vervolgens toegekend aan Josyane Vanhoutte.

Het werd een klassiek bronzen hoofd van de volkszangeres, de “viskorre” gedrapeerd op borst en schouders, op een houten voetstuk gezet en geplaatst nabij de Vistrap.

De onthulling was op donderdag 11 augustus 2005 om 17.00 uur in tegenwoordigheid van oa. burgemeester Jean Vandecasteele en schepen Yves Miroir. Dezelfde avond nog trad Lucy Loes op op een overvol Sint-Petrus en Paulusplein n.a.v. de “Paulusfeesten”.

Lucy Loes overleed in juni 2010.

Iconografie :

Beeldbank Oostende L00546, L00547

Beeldarchief regionale zender Focus/W.T.V.

Zo werd Lucy Loes, na James Ensor, de tweede Oostendenaar die bij leven zijn/haar eigen monument op het openbare domein mocht aanschouwen. Een overleden persoon een monument aanbieden op het openbare domein is sowieso al een heikele onderneming waar best heel wat afwegingen aan vooraf gaan Dit doen voor een nog levende persoon is des te heikeler. Behalve voor vorsten en gewezen premiers is (was) dit in België hoogst uitzonderlijk².

De bedenking hier is dat dit monument volledig voorbij gaat aan de verdiensten van oudere Oostendse volkszangers die stilaan in de vergetelheid gedrukt worden : Irma Westerlinck, Lucy Monti, Bertino en anderen nog, ook uit nog oudere generaties zoals Jan Van Wulpen. Al waren ze niet zonder merites en alleen al door het tijdperk waarin ze leefden een stuk authentiek, zij werden niet op het schild van het Oostendse B.V.-schap gehesen.

CXXIX – DAS MEER BEI EBBE GETRAÜMT

Grasveld aan Sportstraat – Ed. De Cuyperstraat

Kunstwerk van de Duitse beeldhouwer Harald Klingelhöller (°1954), op het openbare domein in Oostende geplaatst n.a.v. “Beaufort03”, de derde editie van het kunstevenement “Beaufort” in 2009. Het kunstwerk was ruim te laat voor de opening van “Beaufort03” omdat het gieten was misgelopen.

² Net als het toekennen van straatnamen in ons land een zaak is voor overleden personaliteiten.

In Nederland bv. had judokampioen Anton Geesink bij leven zijn monument in Utrecht.

Louis-Paul Boon maakte in Aalst/Erembodegem de inhuldiging mee van het standbeeld “Ondineke” aan de Kapellekensbaan (maar dat refereerde naar een personage uit zijn oeuvre; niet naar zijn persoon zelf)

Glanzende aluminium “muur” waarop een “kastje” is vastgemaakt met een openstaand klapdeksel, ook allemaal in glanzend aluminium. De reflecties van de omgeving en van de passanten en het verkeer spelen mee in de zo steeds wisselende totaalindruk van het kunstwerk.
Aangekocht à € 95.400 bij Gemeenteraadsbeslissing van 18 december 2009.

Iconografie :

Beeldarchief regionale zender Focus/W.T.V.

CXXX – LIBERATION OF THE SPIRIT

Manitobalaan

Bronzen sculptuur (195 x 70 x 48 cm) van de uit Oostende afkomstige maar in Roksem wonende kunstenares Mia Moreaux (°1950)(pseud.). Aangekocht bij Gemeenteraadsbeslissing van 27 november 2009 om te plaatsen in de gerenoveerde Meiboomwijk in het kader van het project “Wijk in Beweging”

Bij het afsluiten van deze bijdrage(eind augustus 2010) nog niet geplaatst.

AANVULLINGEN BIJ VORIGE BIJDAGEN

-Buste James Ensor (Leopoldpark) (zie 83/180)

De exacte datum van de eerste plaatsing in het Leopoldpark is niet gekend. Op 9 juni 1948 nam Antony een foto van de buste opgesteld in het Leopoldpark (90648-1). Goed mogelijk dat de plaatsing pas kort daarvoor gebeurde. Ensor maakte dus twee maal de “plaatsing” van zijn monument mee.

De buste werd ook niet bekostigd door de Stad Oostende maar door een inschrijving (waarvoor de stad Oostende, naast tal van particulieren, weliswaar een bepaalde som ter beschikking stelde).

De originele marmeren buste (fel beschadigd en verweerd) berust nu in de verzameling van Mu.ZEE, net als het gipsen werkmodel.

-“Levensritme” (plantsoen Stadhuis) (zie 84/190).

Is eigendom van de Vlaamse Gemeenschap, niet van Stad Oostende.

SCULPTUREN IN DE OPENBARE RUIMTE : OOK IN OOSTENDE WORDT ER MEE GELEURD

Onlangs was er in Brugge grote beroering over de tijdelijke kritische ingreep in 2002 van kunstenaar Jan Verhaeghe op de sculptuur “De jonggehuwden” van Livia Canestraro en Stefaan Depuydt. Daarmee wou hij het debat aanzwengelen over de aankooppolitiek van sculpturen voor het openbaar domein in Brugge. Het beeld werd bij zijn actie niet beschadigd. Het echtpaar Depuydt-Canestraro spande een rechtzaak in die ze in 2010 voor Cassatie wonnen. De rechter oordeelde dat het conceptuele werk van Verhaeghe waarin hij de sculptuur van derden betrok een overtreding op het auteursrecht inhield. De rechter riep in zijn vonnis het “bestemmingsrecht” in. Dit kwam de kritische kunstenaar op een schadevergoeding van 21.500 euro te staan.

Ook in Oostende wordt geleurd met sculpturen en monumenten op een wijze die de kunstenaars zeker niet zouden appreciëren. Zeep in de waterbak rond Dikke Mathille of een oude muts op Ensors hoofd... ..behoren nog tot het domein van het ludieke.

Maar los van een persoonlijke beoordeling over de kwaliteit van de sculpturen op-zich : wat te denken van het feit dat “Het vagevuur” onderaan de Peperbusse, één van de oudste en authentiekste hoekjes van de Stad, elk jaar opnieuw quasi de hele maand augustus aan het oog van bezoekers onttrokken wordt door logistieke diensten van de Paulusfeesten? (En in 2010 ook “het monumentje “La Chèvre Folle”). Of de “Vissersvrouwen” van Gust Michiels die om de haverklap verscholen worden door tentconstructies voor *Oostende voor Anker* of andere *Theaters aan Zee*? De curatoren van TAZ van enkele jaren geleden vonden het nodig rond de “Vissersvrouwen” een heus tropisch eilandje, palmbomen inclus, aan te leggen.

Indien het bestuur dan toch vaak gebruik wil maken van het stationsplein om er evenementen te organiseren, dan dient het geen vaststaande sculptuur vlak in het midden van die ruimte neer te ploffren. Een kaakslag voor de kunstenaar en een sta-in-de-weg voor organisatoren.

Een grote tent met daarrond nog een met afsluithekkens gesloten perimeter plaatsen tussen het Monument der Zeelieden en de dijkreling (TAZ 2010) getuigt al evenmin van esthetische fijngevoeligheid. Eigenaardig dat dergelijke respectloze ingrepen telkens weer gebeuren door fijnbesnaarde cultuurmensen.

De originele, esthetische, dynamische verlichting van “Zeilen op zee” op het Vuurkruisenplein, essentieel bij het concept nochtans, werkt al jaren niet meer. Het monumentje voor de Witte Nonnen in de gelijknamige straat lijkt dan weer in korte tijd uitgegroeid tot een ideale plek om fietsen te stallen. De zwiepende lijnen van “Dansende golven” worden te niet gedaan door het horizontale van de zeedijkrelingen rondom. Beeld en reling zijn echt niet compatibel en daarom hoort het beeld niet op die plek.

“De zee” (“Dikke Mathille”) wordt storend ontsierd door twee constructies links en rechts in het plantsoen waarin ongetwijfeld de nodige hydraulica zit (wat toch ook verzonken onder de grasmatten moet kunnen functioneren?) en ’s zomers door een veel te hoog opschietend bloemenborder. Vooral voor automobilisten wordt de zichtbaarheid van de sculptuur daardoor slecht. Bovendien hoort deze sculptuur op het Kursaal.

Hoe vaak wordt het zicht op het Bloemenuurwerk –waarvoor kosten noch moeite gespaard worden– op topdagen niet belemmerd door een tentconstructie voor een of ander evenement? De vlaggenmasten vlak achter het Ensormonument in het Leopoldpark, waarop vaak schreeuwerige sponsorvlaggen voor een of andere manifestatie wapperen, zijn smakeloos. Door gebrek aan onderhoud is “Levensboom” van Jacky De Maeyer op de Begraafplaats Stuiverstraat gewoon stuk gegaan. De afgezaagde hand van de neger in het Leopold II-monument is dan weer een ander verhaal.

RECYCLAGE, VERDWIJNINGEN EN EEN ENSORIAANSE OPTELSOM

Voor wat sommige aankledingen met sculpturen of monumenten betreft werd nogal wat gerecycleerd. Het sierlijk beeldje op het Mac Leodplein, van Julien Dillens, komt uit de plantsoenen van Kursaal III (het tweede, gelijkaardige beeldje is verdwenen). Door het ontbreken van haar wapperende sluier is de oorspronkelijke betekenis (“Fortuna”) niet meer te begrijpen. De buste van Leopold II, van Thomas Vinçotte, nu op het Prinses Clementinaplein, sierde oorspronkelijk een ruimte in het Kursaal III en stond daarna lange tijd in het Heem Museum op het Wapenplein.

Het bescheiden memoriaal voor Leopold III bestaat grotendeels uit recuperatiemateriaal van Kursaal III. De kariatiden nabij de Oude Watertoren sierden oorspronkelijk de gevel van een zeedijkvilla. Het beeld van Pastor Pype was oorspronkelijk een gevelbeeld van een schoolgebouw

en helemaal niet geschikt voor het plaatsen in de open ruimte wegens te dun postuur van het personage (als gevelbeeld speelde dat geen rol). De allegorische beelden in de Koninginnelaan sierden het vooroorlogse Postgebouw en lagen lang te verkommeren in de Stedelijke Werkhuizen.

Sommige sculpturen op het openbare domein zijn gewoon verdwenen : de fonteinsculptuur van het Conscienceplein (voorheen Marie-Joséplein), één van de putti-groepen van vóór het Zwembad (toen eigendom Koninklijke Schenking), de fonteinsculptuur van Bart Soubry uit het Toerismebureau, één van de vier beelden van het vooroorlogse postgebouw opgesteld in de Koninginnelaan...

Tot slot nog een optelsommetje rond Ensor: naast zijn veel bezochte grafzerk zijn er op het openbaar domein nog de buste door Edmond de Valériola (Leopoldpark), de Ensorkamer van Daniel Spoerri (voorheen Albert I-Promenade, straks waar???), de "Ex-voto" door Xavier Tricot (Leopoldpark) en een gedenkplaat door Gust Michiels voor zijn geboortehuis aan de gevel van het Nieuw Helmond-gebouw in de Langestraat. Reken daarbij nog het museum Ensorhuis én een straatnaam...

RAADPLEEG REGELMATIG ONZE WEBSITE! (www.deplate.be)

Wat vindt U daar?

- De inhoud van onze bibliotheek en van ons documentatiecentrum
(klikken op documentatiecenter

Het jaarprogramma (met eventueel de laatste aanpassingen).

De bookshop
(met mogelijkheid tot bestellen)

- De tijdelijke tentoonstellingen.

- De geschiedenis van De Plate en van ons Museum.